

Διάλεξη του Νίκου Λυγερού στην εκδήλωση με θέμα:
"Γεωπολιτική της Αρμενίας κατά τις αρχές του 20ου αιώνα-Γενοκτονία".
Ανάκτορα των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου, Κέρκυρα.
Σάββατο 2 Μαΐου 2015, ώρα: 20.30.

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω, αλλά θα ήθελα και εκ μέρους του ελληνικού λαού, μιας που έχουμε εδώ τον πρέσβη να τον ευχαριστήσω, γιατί φέτος η Αρμενία αναγνώρισε τη γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου και είναι κάτι το πολύ σημαντικό, γιατί είναι μια δύσκολη υπόθεση και η Αρμενία βρίσκεται σε μία δύσκολη θέση, άρα είναι δύο φορές καλύτερο. Ευχαριστώ και πάλι και για όσα κάνετε κι εσείς προσωπικά. Θα μιλήσουμε για τα θέματα της γεωπολιτικής σε ένα πλαίσιο που αφορά την γενοκτονία. Αρχικά όπως ξέρετε στα θέματα της γενοκτονίας περνάμε πρώτα από τα ανθρώπινα δικαιώματα, στη συνέχεια από ένα νομικό πλαίσιο και είναι μόνο τώρα που έχουμε αρχίσει να μιλάμε για θέματα γεωπολιτικά και γεωστρατηγικά. Η ιδέα ποια είναι; Αρχικά όταν εξετάζαμε την γενοκτονία των Αρμενίων, την εξετάζαμε πάντοτε από την πλευρά των θυμάτων. Άρα είχαμε την εντύπωση ότι η γενοκτονολογία είναι μία θεματολογία. Στη συνέχεια καταλάβαμε ότι υπάρχει μια ασυμμετρία. Η ασυμμετρία ποια είναι; Ο γενοκτονημένος δεν έχει στρατηγική, ενώ ο γενοκτόνος έχει στρατηγική και αυτό σημαίνει ότι ο ένας είναι προετοιμασμένος, ενώ ο άλλος δεν ξέρει τι θα γίνει. Αυτή η μεγάλη διαφορά εξηγεί το αίτιο, δηλαδή στην πραγματικότητα όταν έχουμε μια γενοκτονία αρχικά έχουμε την εντύπωση ότι είναι απλώς μια αντιπαράθεση μεταξύ των ανθρώπων, ενώ στην πραγματικότητα από τη μια πλευρά έχουμε ένα σύστημα κι από την άλλη πλευρά έχουμε αθώους. Μια γενοκτονία χαρακτηρίζεται στην πραγματικότητα από την συστηματική καταστροφή. Είναι η επινόηση του Raphael Lemkin, ο οποίος κατάλαβε ότι όταν χαρακτηρίζουμε αυτά τα γεγονότα δεν φτάνει η λέξη 'σφαγή' και το ενδιαφέρον που έχει για την γενοκτονία των Αρμενίων είναι ότι στην πραγματικότητα τα γεγονότα που υπήρξαν από το 1894 με τον Abdul Hamid, τον κόκκινο σουλτάνο, στη συνέχεια με το '15 και μέχρι ουσιαστικά το 1923 όπου με τη συνθήκη της Λωζάννης εξαφανίζεται κάθε αρμενικό στοιχείο, στην πραγματικότητα αυτό χαρακτηρίζει ένα παράδειγμα -κι έχει ενδιαφέρον, γιατί πολύ συχνά παλεύουμε για την αναγνώριση της γενοκτονίας, αλλά μπορώ να σας πω ότι όσον αφορά τους Αρμένιους, τους Έλληνες και τους Ασσύριους στην πραγματικότητα είναι αυτό το παράδειγμα που έδωσε ο ίδιος ο Lemkin για να εξηγήσει στους άλλους τι είναι γενοκτονία. Άρα θυμάστε ότι είναι μια λέξη με δύο σκέλη, το -γένος και -cide· στην πραγματικότητα είναι από ένα κομμάτι ελληνικό κι ένα κομμάτι λατινικό και το επινόησε με αυτό τον τρόπο για να δείξει ότι μας αφορά όλους και γι' αυτό μάλιστα χάρηκα ότι στο λόγο του κυρίου Πρέσβη αναφέρθηκε σε άλλες γενοκτονίες, γιατί δυστυχώς παλαιότερα ο καθένας κοίταζε τη δικιά του γενοκτονία και δεν καταλάβαινε τον άλλο, ενώ οι γενοκτόνοι κοίταζαν την μεθοδολογία ο ένας του άλλου κι αυτό σημαίνει ότι προκαλούσε επιπλέον μια ασυμμετρία και στην

αποτελεσματικότητα των δεδομένων. Το 1878 στη συνθήκη Βερολίνου υπάρχει μια αντιπροσωπεία των Αρμενίων που λέει ότι υπάρχουν ήδη προβλήματα με ανθρώπινα δικαιώματα. Εκείνη τη στιγμή στο Βερολίνο θεωρούν ότι το πιο σημαντικό είναι να λυθεί το πρόβλημα μεταξύ της Ρωσίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ειδικά πάνω στο θέμα της Βουλγαρίας και ουσιαστικά εκτός από τους ειδικούς που γνωρίζουν τα πρακτικά δεν υπάρχει καμιά άλλη αναφορά, εκτός από το γεγονός ότι αποφεύγουν να το συζητήσουν. Αλλά έχει ενδιαφέρον, γιατί τώρα που έχουμε την επέτειο για τα 100 χρόνια δεν πρέπει να ξεχνάμε ποτέ ότι όλα δεν άρχισαν το 1915, υπήρχε ήδη ένα ιστορικό το οποίο θα γίνει πιο επώδυνο από το 1894 και μετά, όπου θα έχουμε συστηματικές καταστροφές ανθρωπίνων θυμάτων με ποια έννοια όμως; Τότε ήμαστε στη οθωμανική αυτοκρατορία και πολύ συχνά -το ακούμε κι εδώ στην Ελλάδα- θεωρούμε ότι αυτή η αυτοκρατορία ήταν κάπως 'φιλελεύθερη', έχουμε ακούσει κι αυτό. Αυτό βέβαια οφείλεται στο ραγιαδισμό, γιατί μόνο φιλελεύθερη δεν ήταν και οι Αρμένιοι είναι ένα πολύ καλό παράδειγμα για τις βαρβαρότητες που υπήρχαν ήδη από εκείνη την εποχή. Δυστυχώς ελάχιστοι ήταν αυτοί που έβλεπαν τι γινόταν. Στην πραγματικότητα υπήρχε γεωπολιτικά μια αναδόμηση της οθωμανικής αυτοκρατορίας, η οποία έβλεπε ότι είχε προβλήματα και προσπαθούσε να ξαναοργανωθεί και στη συνέχεια θα έχουμε το κίνημα των Νεότουρκων, οι οποίοι αυτοί θα θεωρήσουν ότι η οθωμανική αυτοκρατορία δεν πήγε ως εκεί που έπρεπε και θα αρχίσει μια πιο συστηματική καταστροφή ενός πληθυσμού των Αρμενίων, οι οποίοι -και πρέπει να το λέμε αυτό- δεν γεννήθηκαν γενοκτονημένοι.

Ο Αρμενικός λαός δεν γεννήθηκε ως θύμα γενοκτονίας. Είναι για μένα απαράδεκτο -και θεωρώ ότι είναι ένα πολύ καλό παράδειγμα η Κέρκυρα- να συμπιέζουμε όλα τα δεδομένα πάνω στο '15 λες και δεν υπήρχε ιστορικότητα. Στην πραγματικότητα για να είμαστε θύμα μιας βαρβαρότητας πρέπει να είμαστε πολιτισμός και είναι πολιτισμός με χιλιετίες. Άρα σας υπενθυμίζω ότι σε κάποια φάση η Αρμενία ήταν και η ασπίδα της Χριστιανοσύνης. Η Αρμενία άγγιζε τρεις θάλασσες, ενώ στην πραγματικότητα γεωπολιτικά συρρικνώθηκε και τώρα, η τωρινή Αρμενία, δεν αγγίζει καμία θάλασσα -το λέω κι εδώ στην Ελλάδα, όπου μερικές φορές δεν καταλαβαίνουμε πόσο η θάλασσα μας προστατεύει και νομίζουμε ότι η θάλασσα με τα νησιά μας είναι ευάλωτα. Ρωτήστε Αρμένιο -που ξέρει από αυτά- πόσο χαρούμενος θα ήταν αν είχε θάλασσα εκεί γύρω κι όχι μόνο ξηρά. Αυτό είναι μια ασπίδα που δεν είχε η Αρμενία κι όταν θα γίνει αυτή η γεωπολιτική προσαρμογή στην πραγματικότητα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα θα γίνει ακόμα πιο επώδυνο με τον Μουσταφά Κεμάλ, το βλέπουμε και στα Δαρδανέλια, δηλαδή η περιοχή της Κιλικίας, η περιοχή της Ανατολικής Θράκης, η περιοχή του Πόντου, η περιοχή της Αρμενίας, καθαυτό Αρμενίας -μιλάω βέβαια για την ιστορική Αρμενία που είναι πολύ πιο μεγάλη από αυτή που βλέπετε τώρα- και μιλάω βέβαια για το Αρτσάχ, γιατί είναι η σωστή ορολογία στα αρμενικά, θα ήταν καλό εφόσον έχουμε και μεταφραστικό υψηλού επιπέδου εδώ να αποφεύγουμε το Ναγκόρνο Καραμπάχ, γιατί αυτό είναι μόνο η ρώσικη ορολογία, το Καραμπάχ είναι η τουρκική, η αρμενική είναι το Αρτσάχ κι επιπλέον -επειδή ξέρω ότι προσέχεις τις λεπτομέρειες- το Αρτσάχ είναι λίγο πιο μεγάλο. Άρα θα ήταν καλό να υπενθυμίσουμε ότι έγινε κι αναφορά σε αυτό από τον

Πρόεδρο της Εθνικής Αρμενικής Επιτροπής με την έννοια ότι «προσέξτε, γιατί γεωπολιτικά προσπαθεί η Τουρκία να βάλει μια παγίδα στο θέμα της αναγνώρισης της γενοκτονίας λέγοντας στους Αρμενίους: άμα θέλετε να κάνουμε βήματα για την γενοκτονία, ξεχάστε το Αρτσάχ, άμα θέλετε να κάνουμε βήματα στο Αρτσάχ ξεχάστε τη γενοκτονία». Και δυστυχώς, όπως ξέρετε, όταν στη στρατηγική σας δίνουν ακόμα και τρεις επιλογές να θυμάστε ότι πρέπει να πάρετε την τέταρτη. Ποτέ μία από αυτές που σας δίνουν, γιατί είναι ήδη λάθος. Εδώ λοιπόν τι γίνεται, η Αρμενία ως οντότητα και οι Αρμένιοι ως λαός, δεν είναι μόνο σε μια περιοχή, είναι σε όλη την περιοχή. Στην πραγματικότητα η Τουρκία προσπαθεί να κάνει μια διαδικασία αναδόμησης, θεωρώντας ότι το πιο απλό είναι η εθνοκάθαρση, δηλαδή καθαρίζω τα στοιχεία που δεν μου μοιάζουν. Για να γίνει αυτό το πράγμα δεν μπορούσαν να βασιστούν μόνο και μόνο στο θέμα των φυλών, γιατί όπως ξέρετε η Τουρκία έχει απ' όλα: Κούρδους, Αλεβίτες, Έλληνες, Αρμένιους, Ασσύριους, Χαλδαίους κλπ και κατά συνέπεια, ακόμα κι Εβραίους, κι έχει ενδιαφέρον για το θέμα των Εβραίων να θυμάστε ότι από το 2007 και μετά τώρα επίσημα και στο Ισραήλ και στην εβραϊκή διασπορά μιλούν για πράξεις γενοκτονίας και αναγνωρίζουν βέβαια για τη διασπορά την γενοκτονία των Αρμενίων αλλά μιλούν και για πράξεις γενοκτονίας και εναντίον των Εβραίων. Στην πραγματικότητα οποιοσδήποτε ήταν μη-Μουσουλμάνος -και βέβαια ειδικά Χριστιανός- για τις περιπτώσεις για τις οποίες μιλάμε εδώ, ήταν ήδη θύμα. Για να είμαστε συγκεκριμένοι όπως το λέμε για τις 8 φάσεις του Stanton στην πραγματικότητα ξεκινάνε πρώτα από μια διαδικασία που είναι η εξής: μετατρέπουμε τους ανθρώπους σε σχεδόν-ανθρώπους. Μετά λέμε ότι δεν μετράν ακριβώς, μετά λέμε ότι αν τους σκοτώσουμε δεν έχει κόστος και στη συνέχεια αν τους σκοτώσουμε είναι και αξία. Είναι πάρα πολύ επικίνδυνη αυτή η διαδικασία και στην πραγματικότητα μετά τις 8 φάσεις δίνει την εντύπωση ότι αυτός που το διαχειρίζεται γεωπολιτικά στην πραγματικότητα εξοντώνει έντομα. Αν ξέρατε πόσες φορές χρησιμοποιείτε αυτή η ορολογία, δηλαδή θέλουν να καθαρίσουν το σπίτι. Και από καθαρισμό σιγά-σιγά γίνεται εθνοκάθαρση. Αυτό λοιπόν είναι πάρα πολύ επικίνδυνο.

Τώρα γεωπολιτικά πώς γίνεται. Στην πραγματικότητα -και επειδή έχουμε και Έλληνες εδώ, άρα δεν είναι ουδέτερο το πλαίσιο- πρέπει να καταλάβετε ότι η γενοκτονία γίνεται από το κέντρο. Και σιγά-σιγά εξαπλώνεται. Γιατί; Είναι γεωπολιτικός ο λόγος, είναι για να μην φαίνεται απ' έξω. Είναι μερικοί που αναρωτιούνται γιατί η Σμύρνη ήταν το 1922. Μα αν η Σμύρνη ήταν το 1915 θα είχαμε σώσει πολλούς ανθρώπους. Γιατί όλοι θα το ήξεραν αυτό που έγινε εντελώς στο τέλος. Άρα, οι Αρμένιοι, ο λαός των βουνών, θα είναι τα πρώτα θύματα και σιγά-σιγά θα περάσουμε και Καππαδοκία, Πόντο, μέχρι να φτάσουμε στη Σμύρνη, Κιλικία, έτσι ώστε να μην υπάρχει κανένα ίχνος διαφορετικότητας. Έχει ενδιαφέρον άμα το σκεφτείτε πολιτισμικά -και χαίρομαι εδώ που άκουσα τόσες γλώσσες, μάλιστα όταν έμπαινα άκουγα ακόμα και Γαλλικά, κάνατε και αναφορές στα Γαλλικά- έχουμε Γαλλικά, Αγγλικά, Ελληνικά, Αρμενικά, προσπάθειες Αρμενικών, αλλά έγιναν κατανοητές, προσπάθειες Ελληνικών, πιο αποτελεσματικές, και λέω κοίτα τώρα πως είμαστε εδώ και μιλάμε όλο αυτό το πλέγμα διαφορετικό, ενώ ξαφνικά εκείνη την εποχή τους εξηγούν ότι υπάρχει μία γλώσσα. Ότι πρέπει να αλλάξει η γραφή και

όποιος δεν είναι από αυτή τη θρησκεία είναι εκτός. Το εκτός πρέπει να το καταλάβουμε γιατί μερικές φορές σταματάμε στο 1915 αλλά επειδή με φέρατε εδώ για τα γεωπολιτικά, είναι ότι το 1920 είναι η συνθήκη Σεβρών. Στη συνθήκη Σεβρών -για όσους δεν το ξέρουν καλά- υπάρχει η Αρμενία. Και όχι μόνο υπάρχει η Αρμενία αλλά υπάρχει η Αρμενία η οποία είναι αποδεκτή ακόμα και από τον Wilson. Όπου συχνά το λέμε και μεταξύ μας, και στην Αρμενία, το λέμε 'το σχέδιο Wilson', που εννοούμε μια Αρμενία που άμα την δείτε ως μέγεθος, μερικά στοιχεία τα βλέπετε σιγά-σιγά με τους χάρτες, θα δείτε ότι είναι πολύ πιο μεγάλη από την Αρμενία που υπάρχει τώρα. Και αυτό έχει γίνει αποδεκτό. Που σημαίνει ότι ουσιαστικά είμαστε στον Α' παγκόσμιο πόλεμο, 1914-1918, έχουμε βέβαια το 1915 όπου ήταν πολύ σημαντικό έως το 1918, που αφορά και τον Ελληνισμό πακέτο, και παρόλα αυτά το 1920 καταφέρνουμε και κάνουμε την συνθήκη Σεβρών, η οποία όμως δεν θα εφαρμοστεί. Θα παραμείνει στο ράφι γιατί σιγά-σιγά η Τουρκία καταλαβαίνει ότι γεωπολιτικά έχει ένα τεράστιο θέμα και θα συνεχίσει τώρα ο Μουσταφά Κεμάλ όλες τις επιθέσεις, έτσι ώστε να έχουμε την αλλαγή με την συνθήκη Λωζάννης. Πρέπει να θυμάστε ότι στη συνθήκη της Λωζάννης δεν υπάρχει καν η λέξη 'Αρμένις'. Όχι δεν υπάρχει Αρμενία, τίποτα, κανένα ίχνος. Στην πραγματικότητα η συνθήκη υπογράφεται από διάφορες χώρες και την Τουρκία. Όμως, στο ενδιάμεσο βέβαια το 1921 είχαμε και την συνθήκη Καρς που είναι μεταξύ της τότε Σοβιετικής Ένωσης και της Τουρκίας, όπου προβλέπει να μην υπάρχει τρίτο μέρος που να μπορεί να παρεμποδίσει αυτή την απόφαση. Άρα, τι κάνουμε; Άμα, το σκεφτούμε τώρα καθαρά γεωπολιτικά η Τουρκία κατάφερε να εξαφανίσει από τον χάρτη την Αρμενία. Ωραία. Άρα, άμα το κοιτάζουμε τώρα τραγικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι το 1923 είναι η μεγάλη επιτυχία αυτής της γεωπολιτικής στρατηγικής. Σιγά-σιγά, όπως το είπατε πολύ σωστά, βέβαια δεν διευκρινίσατε γιατί μετά τα 50 του 1915 και όχι πριν, υπάρχει ένα πρόβλημα, είναι ότι αυτός που είναι θύμα μιας γενοκτονίας δεν αντιστέκεται αμέσως. Προσπαθεί να καταλάβει γιατί έγινε αυτό. Προσπαθεί να καταλάβει και να μην ενοχοποιηθεί. Και στη συνέχεια υπάρχουν οι επόμενοι, οι οποίοι αποφασίζουν να κάνουν έναν αγώνα. Και έχει ενδιαφέρον, τα είχαμε συζητήσει και με τον Πρέσβη, από τότε υπήρχε η ιδέα ότι πρέπει να δείξουμε ότι υπάρχουν Αρμένιοι σε όλο τον κόσμο και ότι δεν τα κατάφεραν. Για μένα σε επίπεδο ανθρώπινο, εφόσον το κράτος της Αρμενίας ουσιαστικά εξαφανίστηκε από τον χάρτη, όλη αν θέλετε η αντεπίθεση σε θέματα αναγνώρισης Γενοκτονίας, διαδικασία διόρθωσης, οφείλετε σε ανθρώπους. Και πάρα πολλοί στη διασπορά, για έναν ευνόητο λόγο, από εκείνη τη στιγμή και μετά ουσιαστικά οι Αρμένιοι είναι όλοι της διασποράς, γιατί αυτοί που είναι μέσα είναι πολύ συρρικνωμένοι και αυτοί που είναι απ' έξω είναι αυτοί που θα αποφασίσουν ότι το να είσαι Αρμένις, πρέπει να υπάρχουν, να αντιστέκεσαι και να αγωνίζεσαι για την αναγνώριση της Γενοκτονίας, αλλιώς σου λείπουν τα θεμέλια.

Ποια είναι η δυσκολία η γεωπολιτική. Η Τουρκία έχει χτιστεί πάνω στα κόκκαλα θυμάτων. Δεν είναι μια λεπτή λεπτομέρεια και θα ήθελα να κάνετε την εξής σύγκριση. Μερικές φορές λέμε 'γιατί η Τουρκία δεν κάνει σαν την Γερμανία'. Η οποία σε κάποια φάση είπε, εγώ είμαι κράτος διάδοχο, επίσημο, αναγνωρίζω ότι στη

Ναζιστική περίοδο έγινε μια Γενοκτονία, αλλά δεν ευθύνομαι εγώ, αλλά αναγνωρίζω ότι είμαι η συνέχεια. Η διαφορά ποια είναι. Είναι ότι η Γερμανία υπήρχε και πριν. Στην πραγματικότητα η Τουρκία που γνωρίζετε, που γνωρίζουμε, είναι μια Τουρκία που είναι φτιαγμένη πάνω στις Γενοκτονίες. Αυτό που υπήρχε πριν είναι η Οθωμανική Αυτοκρατορία. Και τώρα βλέπετε 2 τάσεις που εμφανίζονται. Μια θα την ονόμαζα 'Κεμαλική' και μια 'νέο-Οθωμανική'. Πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί όταν κατηγορούμε και καταδικάζουμε το θέμα της Γενοκτονίας. Έχουμε μερικούς που λένε τα έκαναν όλα στην περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Είναι λάθος. Άλλοι λένε ότι είναι μόνο ο Κεμάλ. Πάλι και αυτό είναι λάθος. Γιατί ξεχνάμε τα προηγούμενα. Άλλοι λένε ότι είναι οι Νεότουρκοι. Το πιο ενδιαφέρον ποιο είναι, είναι ότι αυτά τα τρία καθεστώτα που δεν ήθελε το ένα το άλλο, για την Γενοκτονία έκαναν το ίδιο. Θεωρούσαν ότι αυτό δεν έχει καμία σχέση με τις παρατάξεις και τα κόμματα, ήταν εθνικό συμφέρον να εξαφανιστούν όλοι οι Αρμένιοι. Αυτό λοιπόν που είναι πολύ σημαντικό για να καταλάβουμε το εξής, σε κάποια φάση η Τουρκία θα αρχίσει να λέει ότι ο 'Κεμαλισμός' είναι μια παρένθεση. Και ότι τώρα περνάμε στο Νέο-Οθωμανικό, άρα δεν φταίμε εμείς. Αυτό είναι πολύ επικίνδυνο γιατί πρέπει να καταλάβουμε ότι αυτή η παρένθεση πρέπει να είναι μεγαλύτερη, γιατί φταίνε και οι προηγούμενοι και τα 2 προηγούμενα καθεστώτα. Που σημαίνει ότι όντως εδώ έχουμε μια απόδειξη με τα λόγια του Lemkin και για το Διεθνές Δίκαιο, ότι είναι μια συνέχεια στρατηγικής που δεν άλλαξε όταν άλλαξε το καθεστώς, συνέχισαν ακριβώς την ίδια πορεία. Η δυσκολία προέρχεται λοιπόν από ανθρώπους οι οποίοι ξέρουν ότι το κράτος βασίζεται πάνω σε αυτό. Και εδώ πάλι βλέπετε, Τούρκοι, και εδώ δεν πρέπει να μπερδευόμαστε -και το κάνουμε συχνά στην Ελλάδα- δεν είναι οι Τούρκοι που δεν αναγνωρίζουν την Γενοκτονία. Υπάρχουν πολλοί Τούρκοι, και όχι μόνο διανοούμενοι που αναγνωρίζουν ότι υπήρξε η Γενοκτονία των Αρμενίων. Απλώς είναι ο κρατικός φορέας. Ο κρατικός φορέας είναι που αυτός που δεν το αναγνωρίζει. Σημαίνει τώρα πρακτικά τι; Αυτό που βλέπετε σε επίπεδο γεωπολιτικό είναι ότι παλαιότερα, και ήδη από την Λατινική Αμερική το 1965 είχαμε αναγνωρίσεις, άρα συμπίπτει με τα 50 χρόνια. Στη συνέχεια το δεύτερο κράτος ήταν η Κύπρος το 1982, οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης άρχισαν από το 1987 και μετά. Είπατε για την τρίτη είναι σωστό όσον αφορά την Αρμενία, αλλά όσον αφορά στη γενοκτονία είναι η δεύτερη εκεί. Η δεύτερη αναφορά αν προσέξατε μιλάει μόνο για εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας. Εδώ λοιπόν μιλάμε συστηματικά για γενοκτονία. Αυτό τώρα που βλέπουμε είναι ότι τα θύματα με το παράδειγμα των Αρμενίων ενώνουν. Και τώρα οι πιο πρόσφατες αναγνωρίσεις, όπως είχαμε από τη Σουηδία το 2010, όπως τα βλέπετε και με τις πρόσφατες δηλώσεις, είναι ότι σιγά σιγά τα τρία θύματα πάνε μαζί με αιχμή του δόρατος τους Αρμένιους. Άρα οι Αρμένιοι βοηθάν και τους Ασσύριους και τους Έλληνες· και οι τρεις μαζί πετυχαίνουν αναγνωρίσεις πιο σημαντικές. Θα μου πείτε γιατί να ενταχτεί η στρατηγική σε τέτοιο θέμα. Μα είναι πολύ απλό. Στο διεθνές δίκαιο δεν αρκεί να πείτε ότι έχετε δίκιο, πρέπει να έχετε επιχειρηματολογία, πρέπει να έχετε στρατηγική. Άρα το λέω πολύ απλά, ο δικαστής δεν έχει στρατηγική, ο δικηγόρος έχει. Άρα αν καταφέρει να πείσει ότι εσείς δεν είστε ακριβώς θύμα και ξέρετε πώς κάνουν; Είναι ότι άμα δεν υπάρχει γενοκτονία, πώς μπορεί να υπάρχουν τα θύματα; Το έγκλημα άμα το σβήσετε δεν έχει θύματα.

Στις 8 φάσεις του Stanton η έβδομη είναι ακριβώς αυτή που σβήνει το έγκλημα. Το χαρακτηριστικό μιας γενοκτονίας είναι ότι την ώρα που σκέφτεται πως λειτουργεί, προσπαθεί να σβήσει κάθε ίχνος, κάθε αποδεικτικό στοιχείο για να μην μπορείτε να αποδείξετε ότι προέρχεστε, λέω για τους επιζώντες, από θύματα γενοκτονιών. Όταν εδώ έρχονται για το ορφανοτροφείο ποιος από εσάς είναι ικανός να αποδείξει ότι είναι θύματα γενοκτονίας, όπως το είπατε πολύ σωστά και οι δύο, ότι τα παιδιά των θυμάτων παραμένουν θύματα. Το θέμα είναι ότι θα μπορούσε κάποιος να σας πει ότι ήταν συνθήκες, ήταν καταστροφή, ένας σεισμός κάτι το φυσικό, ένα τσουνάμι. Πρέπει λοιπόν να υπάρχει ένα αποδεικτικό στοιχείο για να μπορούμε να πούμε ότι όντως υπήρχε μία στρατηγική. Κι αυτά τα έχουμε. Τις πρώτες μαρτυρίες, αν προσέξατε τότε στην Τουρκία ήταν περήφανοι. Άρα έκοβαν τα κεφάλια και τα έβαζαν μαζί και μετά πόζαραν, δίπλα. Αυτό σιγά σιγά κατάλαβαν ότι εκπέμπει ένα αρνητικό μήνυμα, άρα ξαφνικά στη συνέχεια είχαμε επίσημα οδηγίες να γίνεται η γενοκτονία, αλλά με διαφορετικό τρόπο και στη συνέχεια να χρησιμοποιούμε και τις συνθήκες, μεγάλες πορείες. Εδώ έχουμε και τα έγγραφα π.χ. του Ταλαάτ Πασά που βλέπουμε ξεκάθαρα τι έχει γράψει και τι έχει καθοδηγήσει. Άρα τι βλέπουμε; Θα το πω λίγο πιο λαϊκά, όταν είμαστε ένας πολιτισμός, είμαστε μια μυρμηγκοφωλιά, υπάρχουν οι ειδικοί της μυρμηγκοφωλιάς είναι οι ιστορικοί. Όταν κάνουμε γεωπολιτική δεν κοιτάζουμε την μυρμηγκοφωλιά, κοιτάζουμε που πατάνε οι χοντρές μπότες. Ξαφνικά μπορεί μια χοντρή μπότα να πατήσει πάνω στη μυρμηγκοφωλιά, στο προηγούμενο βήμα ήταν όλα μια χαρά, στο επόμενο είναι όλα χάγια, γιατί; Γιατί η ιστορικότητα ενός πολιτισμού δυσκολεύεται να προβλέψει ότι μπορεί να γίνει θύμα γενοκτονίας. Δεν χωράει στο μυαλό. Ακόμα κι αν ο πρέσβης ερχόταν να μας βοηθήσει και να μας πει ότι στο διπλανό χωριό έγινε γενοκτονία, το πιο πιθανό είναι να μην το πιστεύαμε, να θεωρούσαμε ότι αυτό αποκλείεται, μέχρι να έρθουν εδώ. Αυτή λοιπόν η λογική είναι αυτή πάνω στην οποία βασίζεται η γενοκτονία, τα θύματα δεν το πιστεύουν, οι γενοκτόνοι ξέρουν τι κάνουν και το κάνουν όσο πιο διακριτικά γίνεται και τώρα ερχόμαστε στις κοινωνίες μας. Όταν είμαστε αδιάφοροι, όταν είμαστε ουδέτεροι -επειδή κάνατε και αναφορές και σε διανοούμενους- ο Elie Wiesel λέει κάτι πολύ απλό *‘όταν είσαι ουδέτερος μεταξύ του θύτη και του θύματος είσαι πάντα με τον θύτη’*. Άρα μην μπαίνετε σε μία διαδικασία ουδετερότητας. Δεν ξέρετε; Μάθετε ιστορικά δεδομένα. Δεν βλέπετε; Κοιτάξτε τη στρατηγική. Η στρατηγική είναι ο καθρέφτης της ιστορίας. Άλλο η ιστορία, άλλο ο καθρέφτης, όμως όταν τον βλέπεις, βλέπεις πώς σε βλέπουν και οι Αρμένιοι με τον πολιτισμό τους για την Τουρκία ήταν επικίνδυνοι. Γιατί είχαν θέσεις κλειδιά, γιατί είχαν διανοούμενους, γιατί είχαν ανθρώπους που μπορούσαν να σκεφτούν ένα ολόκληρο κράτος μια αυτοκρατορία. Κατά συνέπεια τι έκαναν; Τους έβγαλαν από τις θέσεις κλειδιά έτσι ώστε στο τέλος να εξαφανίσουν οποιαδήποτε παρέμβαση από έναν πληθυσμό που δεν είναι μουσουλμανικός. Άρα, συνοπτικά, για μας ειδικά στην Ελλάδα οι Αρμένιοι δεν είναι θύματα, είναι αγωνιστές. Όταν θα περάσουμε αυτό το μήνυμα μετά την επέτειο βλέπουμε ότι περνάνε αυτά τα μηνύματα. Ότι είναι αγωνιστές για την αναγνώριση της γενοκτονίας, δεν είναι μόνο θύματα. Έχουμε περάσει σε μια φάση όπου οι επιζώντες των θυμάτων γίνονται δίκαιοι. Δίκαιοι με την ορολογία που υπάρχει ακόμα και στη Shoah, δηλαδή ο δίκαιος είναι αυτός που ασχολείται με τα θύματα. Έχει

μεγάλη σημασία, λοιπόν, και χαίρομαι κι ελπίζω να το χαίρεται και ο φίλος μας, ότι είστε τόσοι πολλοί εδώ στην Κέρκυρα που υπάρχει αυτό το αρμενικό στοιχείο, που ενσωματώθηκε, που μπορεί για μερικούς από εσάς να ξεχάστηκε, αλλά όπως το έλεγα και πριν, ακόμα και στο άγαλμα είναι γραμμένο 'Αρμένης', η διπλή ονομασία. Κατά συνέπεια έχει ενδιαφέρον για μας που πιστεύουμε στους πολιτισμούς, που πιστεύουμε στην Ανθρωπότητα, ότι όλοι εμείς που είμαστε διαφορετικοί, πιστεύουμε στην Ανθρωπότητα, ενώ στην πραγματικότητα οι γενοκτόνοι που είναι ίδιοι δεν πιστεύουν στον άνθρωπο. Άρα θα ήθελα να σας ευχαριστήσω και παρόλο που εγώ κοίταζα πιο πολύ το κομμάτι το γεωπολιτικό, η γεωπολιτική δεν είναι η τέχνη για την τέχνη, είναι και η τέχνη για να βοηθάει τους άλλους ανθρώπους να παραμείνουν ελεύθεροι, να σκέφτονται και να προστατεύουν ο ένας τον άλλο. Ευχαριστώ πολύ, να 'στε καλά.